

SPOŁECZNE SKUTKI WYKORZYSTANIA NOWEGO ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZEGO PROGRAM „RODZINA 500 PLUS” W OPINII MIESZKAŃCÓW SUBREGIONU PŁOCKIEGO

Abstrakt

Program „Rodzina 500 Plus” realizowany jest w Polsce od 1 kwietnia 2016 i ma za zadanie pomóc rodzinom w wychowaniu dzieci poprzez comiesięczne świadczenia wychowawcze na drugie i każde kolejne dziecko w rodzinie w wysokości 500 złotych. W niniejszym artykule zostały zaprezentowane wyniki badań własnych dotyczące zebrania opinii na temat wykorzystania nowego świadczenia wychowawczego Program „Rodzina 500 Plus” przez rodziny uprawnione. Badanie przeprowadzono wśród rodzin z subregionu płockiego.

Słowa kluczowe: popyt, wydatki konsumpcyjne, Program „Rodzina 500 Plus”, odbiorcy świadczeń, aktywna polityka rodzinna, członkowie rodziny

Wprowadzenie

Świadczenia wychowawcze oferowane przez Program „Rodzina 500 Plus” należą do tzw. sfery świadczeń społecznych. Ich istotą jest jednostronne przekazywanie przez różne podmioty publiczne, np. państwo, wspólnoty terytorialne, instytucje społeczno-gospodarcze, określonych środków na rzecz gospodarstw domowych¹. Świadczenia te mogą występować w postaci pieniężnej i naturalnej. Świadczenia pieniężne, do których zaliczyć można świadczenia przyznawane w ramach prowadzonego Programu „Rodzina 500 Plus” mogą być przez świadczeniobiorców swobodnie wydawane na rynku. Działania te nawiązują do tzw. teorii keynesowskiej, od nazwiska jej autora John Maynard Keynes², która zakładała, iż wzrost gospodarczy zależy od zwiększenia wydatków publicznych³. Podstawą tej tezy jest pogląd, że to popyt, czyli ilość dobra, jaką nabywcy skłonni chcą kupić w określonym czasie przy danym poziomie cen napędza gospodarkę⁴. Inaczej mówiąc, najważniejszym czynnikiem wpływającym na popyt są wydatki konsumpcyjne⁵. Państwo zwiększa wydatki, rodzina otrzymuje świadczenie, a następnie wydając je, przyczynia się do wzrostu konsumpcji. Obejmują one najczęściej wydatki na żywność, odzież i obuwie, utrzymanie i wyposażenie mieszkania, transport i łączność, kulturę, zdrowie, wypoczynek i rekreację itp. Z informacji ogólnie dostępnych wynika, iż Program „Rodzina 500 Plus” jest na bieżąco monitorowany i do końca lutego 2017 roku objęto już

ponad 3,82 mln dzieci do osiemnastego roku życia. Do ponad 2,57 mln rodzin trafiło prawie 21 mld zł. Najwięcej dzieci objętych wsparciem jest na Mazowszu (prawie 554 tys.), Śląsku (ponad 383,8 tys.) i w Wielkopolsce (ponad 379,6 tys.). Z badań wynika, że nastąpiła lepsza jakość życia rodzin, mniejsze ubóstwo wśród dzieci, mniej osób korzystających z pomocy społecznej, czy wreszcie wzrost urodzeń⁶.

Geneza i założenia Programu „Rodzina 500 Plus”

Podstawą normatywną Programu jest ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2017 r. poz. 1851), która określa warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia. Natomiast sam zamiar stworzenia Programu został ogłoszony w 2015 r. przez partię Prawo i Sprawiedliwość, a po jej zwycięstwie w wyborach parlamentarnych w 2015 r. opracowany i wdrożony przez rząd Beaty Szydło.

Priorytetowy program rządu „Rodzina 500 Plus” stanowi instrument z obszaru aktywnej polityki rodzinnej. Ma on zmniejszyć obciążenia finansowe rodzin związane z wychowywaniem dzieci, a tym samym zachęcać do podejmowania decyzji o posiadaniu ich większej liczby. Jest traktowany jak inwestycja w rozwój polskich rodzin i element, który poprawi ich sytuację materialną oraz demograficzną

w kraju. Od ponad 25 lat niska liczba urodzeń w Polsce nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Od 1989 r. trwa okres depresji urodzeniowej. Jednocześnie wraz z postępującym spadkiem dzietności zwiększa się liczba osób żyjących w ubóstwie, a są nim szczególnie zagrożone rodziny z dziećmi⁷. Pierwsze wypłaty świadczeń nastąpiły w kwietniu 2016 r. Dostępne na dzień dzisiejszy dane pokazują, że faktycznie rodziny dużą część z otrzymanych od państwa świadczeń przeznaczają na żywność i ubrania (42,6%), a potem dopiero w dalszej kolejności na opłaty związane ze szkołami/przedszkolami (34,2%) i edukację, i zajęcia dodatkowe dla dzieci (32%). Środki zostają przeznaczane niemal wyłącznie na konsumpcję, ponieważ zaledwie 16,2% oszczędza pieniądze ze świadczeń. Tylko 11,8% ankietowanych deklaruje przeznaczanie środków na swoje przyjemności, czyli hobby i rozrywkę. Generalnie panuje przekonanie, iż polityka prorodzinna rządu spełnia swoje zadanie⁸. Program przyniósł też zdecydowaną poprawę warunków materialnych rodzin. Odnotowuje się coraz mniej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i z pomocy w postaci dożywiania.

W stosunku do roku poprzedniego to spadek o 10%. Chodzi o zasiłki okresowe, celowe, o dożywianie dzieci. Dzięki Programowi ubóstwo ogółem zmalało o 48%, a ubóstwo skrajne aż o 98%. W 2016 roku urodziło się o ok. 13 tys. dzieci więcej, niż w roku 2015. W roku 2017 wzrost liczby urodzeń powinien być jeszcze wyższy – nawet o 25 do 35 tys. Bardzo prawdopodobne, że jednym z elementów, który wpływa na wzrost urodzeń jest właśnie Program „Rodzina 500 Plus”⁹.

Metodyka badań własnych

Podstawowym źródłem prezentowanych danych empirycznych na łamach niniejszego artykułu są wyniki badań przeprowadzonych w 2017 roku, wśród osób zamieszkałych w subregionie płockim, tj. w m. Płock, powiecie płockim, sierpeckim i gostyńskim.

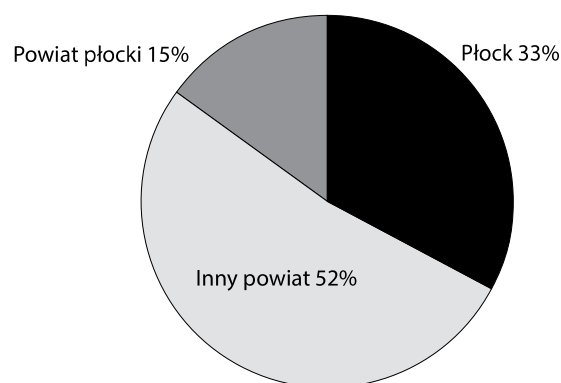
W badaniu wzięto udział 342 respondentów, reprezentujących rodziny posiadające od 1 do 5 i więcej dzieci. Głównym celem przedsięwzięcia badawczego było zebranie opinii ankietowanych na temat wykorzystania nowego świadczenia wychowawczego Program „Rodzina 500 Plus. Do realizacji badania wykorzystano metodę zwaną sondażem diagnostycznym. W ramach tej metody zastosowano technikę ankietowa, a narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety.

Charakterystyka próby badawczej

Strukturę respondentów według miejsca zamieszkania ilustruje wykres 1.

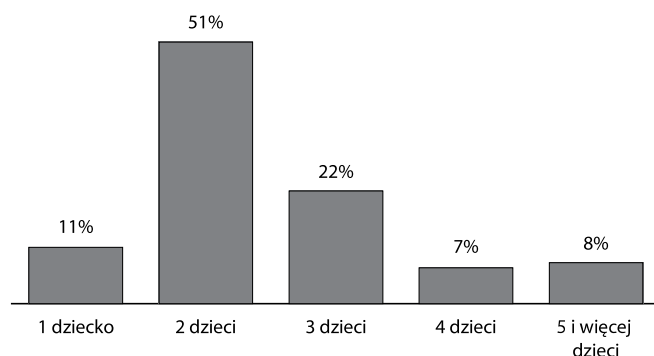
Jak można zauważyć, co druga badana osoba zamieszkiwała powiat sierpecki i gostyński, co trzecia mieszka w Płocku, natomiast najmniejsza liczba tj. 15% pochodziła z powiatu płockiego. Ważną informacją była dzietność badanych osób, prezentuje to wykres 2.

Wykres 1. Struktura respondentów według miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 2. Liczba dzieci w rodzinach respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

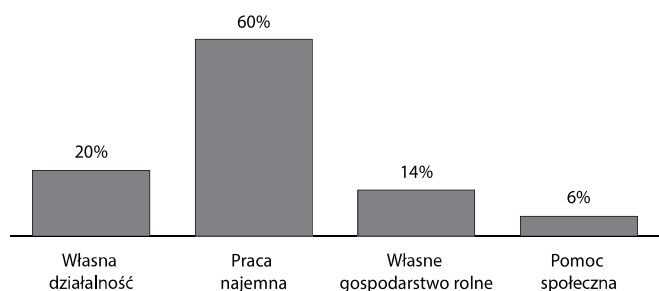
Co druga badana osoba (tj. 51%) posiada dwoje dzieci, co piąta (tj. 22%) - troje dzieci. Czwórkę dzieci, pięciorkę i więcej wychowuje 15% badanej populacji. Jedno dziecko w rodzinie zadeklarował prawie co dziesiąty respondent.

Strukturę głównych źródeł dochodów respondentów przedstawia kolejny wykres 3.

Wyraźnie widać, iż zdecydowana większość badanych osób (tj. 60%) świadczy pracę najemną, a jedynie co piąta prowadzi własną działalność, 14% prowadzi własne gospodarstwo, a 6% utrzymuje się z pomocy społecznej.

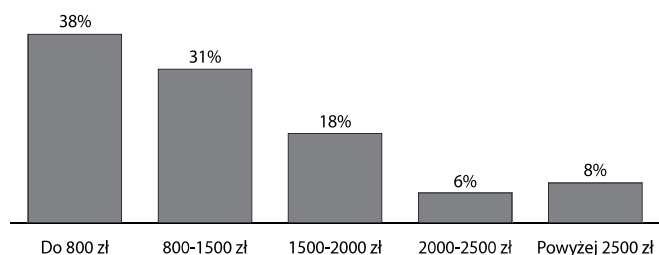
Miesięczny dochód na 1 osobę wśród badanej populacji, zawiera wykres 4.

Wykres 3. Struktura głównych źródeł dochodów respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres 4. Miesięczny dochód respondentów przypadający na 1 osobę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Według zebranych danych, aż 38% respondentów przyznało się, że ich miesięczny dochód na 1 osobę nie przekracza 800 zł. 31% określiło swoje dochody na poziomie 800-1500 zł. Można zauważyć, iż wyższe dochody dotyczą nieznacznej liczby badanych osób. Dochód powyżej 2500 zł. na 1 osobę w rodzinie zadeklarowało 8% badanych.

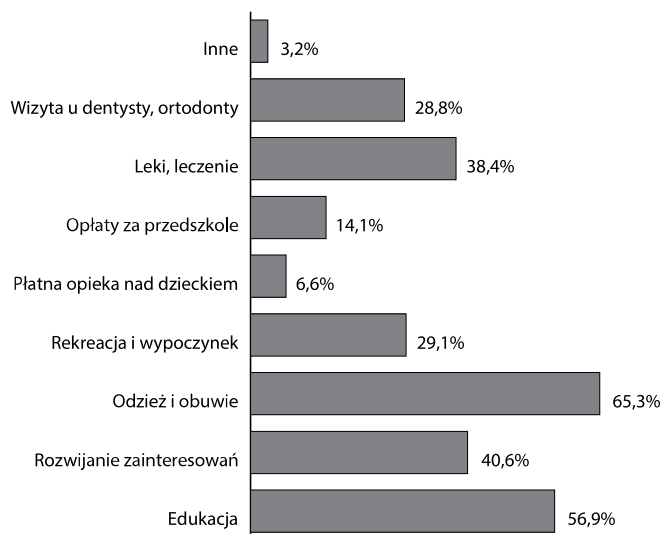
Wykorzystanie nowego świadczenia wychowawczego Program „Rodzina 500 Plus” w świetle badań

Realizując cel badań w pierwszej kolejności zapytano respondentów, w jaki sposób wykorzystują środki uzyskane w ramach Programu. Z uzyskanych informacji wynika, iż większość respondentów (tj.65%) pozyskane środki finansowe wydaje na bieżąco, a 35% badanych wybiera formę oszczędzania. Ponad połowa ankietowanych (tj.54%), pieniądze uzyskane w ramach Programu przeznacza wyłącznie na potrzeby swoich dzieci, natomiast 43% badanych uwzględnia również potrzeby wszystkich członków rodziny.

Wykres 5 przedstawia wykaz dziecięcych potrzeb, które w większości są pokrywane z uzyskanych świadczeń.

Większość badanych (tj.65%) otrzymane środki finansowe przeznacza na odzież i obuwie. Ważnym elementem jest edukacja, gdzie 56% badanych

Wykres 5. Potrzeby dzieci zaspokajane ze środków uzyskanych z Programu „Rodzina 500 Plus”

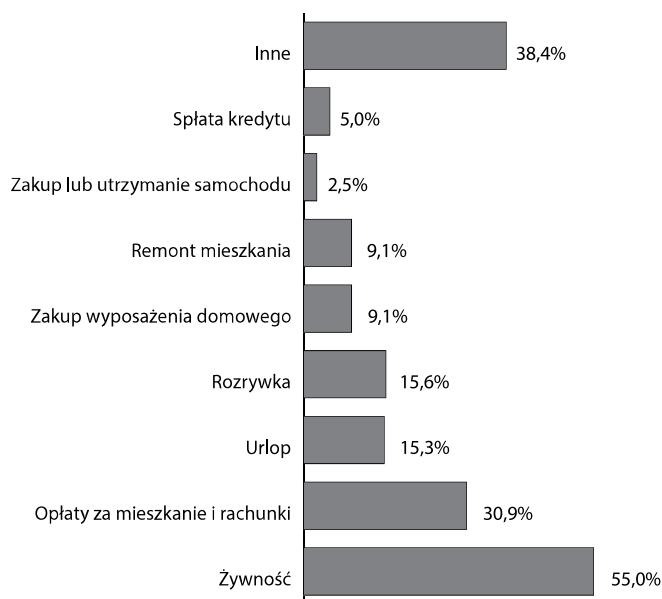
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

wydało środki prawdopodobnie na książki i pomoce naukowe, jak również na dodatkowe zajęcia dla swoich dzieci (40%). Z badania wynika pozytywny wniosek, iż część pozyskanych świadczeń zostaje przeznaczonych na cele lecznicze dla dzieci, a także na ich rekreację i wypoczynek.

Kolejny wykres 6, ilustruje potrzeby całej rodziny zaspokajane ze środków uzyskanych z Programu „Rodzina 500 Plus”.

Jak można zauważyć, otrzymane środki finansowe w zdecydowanej większości przeznaczone są

Wykres 6. Potrzeby całej rodziny zaspokajane ze środków uzyskanych z Programu „Rodzina 500 Plus”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

na pokrycie podstawowych potrzeb w ramach prowadzonego gospodarstwa domowego, tj. na żywność i bieżące opłaty za mieszkanie i rachunki. Autorów badania interesowała również opinia na temat wykazu potrzeb, które by nie zostały zaspokojone, gdyby nie otrzymywane świadczenie z Programu (wykres 7).

Wykres 7. Opinia respondentów na temat wykazu potrzeb, które by nie zostały zaspokojone, gdyby nie otrzymywane świadczenie z Programu „Rodzina 500 Plus”

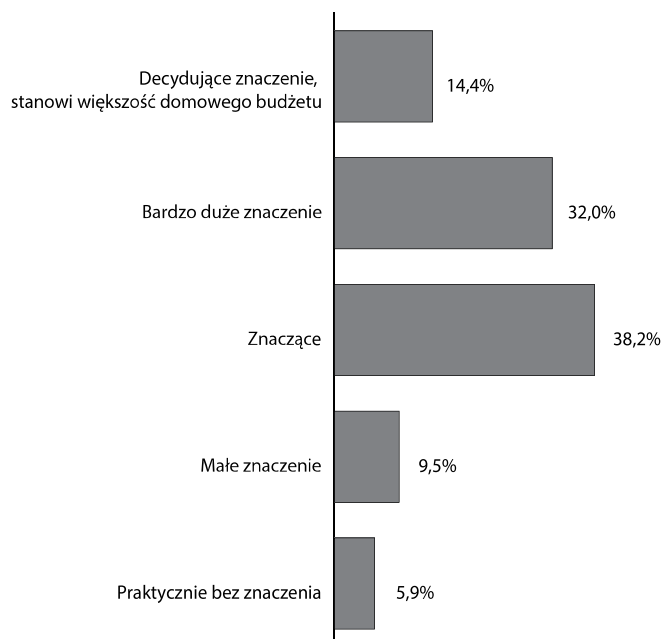
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Jak widać na wykresie potrzeb jest wiele, a ich niezaspokojenie niewątpliwie wpływa na niższy standard życia. Dla przykładu, 28% respondentów musiałoby zrezygnować z prowadzenia swoich dzieci na zajęcia dodatkowe w ramach np. ich osobistych zainteresowań, czy korepetycji, ograniczone byłyby również wyjazdy na wycieczki i wyjazdy szkolne oraz zakupy pomocy edukacyjnych. Analogicznie do wykresu 5 zmniejszeniu uległyby wydatki na leczenie, odzież i obuwie, czy na odpoczynek i rekreację.

Jedno z ważniejszych pytań dotyczyło zebrania opinii na temat znaczenia Programu „Rodzina 500 Plus” dla ich domowego budżetu. Odpowiedzi przedstawia wykres 8.

Respondenci wypowiedzieli się pozytywnie, gdyż twierdząco odpowiedziała zdecydowana większość tj. ok. 85%. W tym dla 38,2% badanych Program „znacząco” wspomaga domowy budżet, dla 32,0% ma

Wykres 8. Opinia respondentów na temat znaczenia Programu „Rodzina 500 Plus” dla ich domowego budżetu

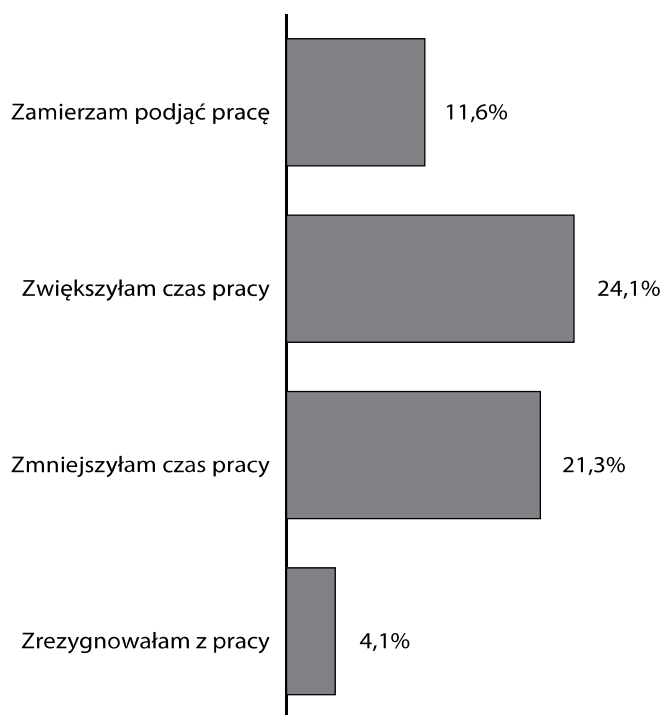

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

„bardzo duże znaczenie”, a dla 14% „decydujące znaczenie i stanowi większość domowego budżetu”.

Czy Program „Rodzina 500 Plus” wpłynął na stosunek świadczeniobiorców do pracy zawodowej, ilustruje wykres 9.

Wykres 9. Wpływ Programu „Rodzina 500 Plus” na stosunek respondentów do pracy zawodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Analizując otrzymane dane nasuwa się wniosek, iż wprowadzenie Programu nie wpływa znacząco na stosunek respondentów do pracy zawodowej. Widać pewną tendencję, a mianowicie dla jednych jest to asumpt do większego zaangażowania się w pracę zawodową (ok. 24%), a dla innych (ok. 21%) możliwość zmniejszenia czasu pracy. Grupa ok. 11 % badanych zamierza podjąć pracę, a o rezygnacji z niej myśli jedynie ok. 4% respondentów. Nie potwierdziły się więc prognozy przeciwników Programu, iż pozyskane przez uprawnione rodziny środki finansowe zasilać budżety rodzinne będą zarazem zniechęcać ludzi do pracy zawodowej.

Na koniec warto podkreślić, iż 41% badanych deklaruje, iż Program „Rodzina 500 Plus” wpływa pozytywnie na decyzję o posiadaniu kolejnego dziecka.

Zakończenie

Głównym celem przedsięwzięcia badawczego było zebranie opinii na temat wykorzystania nowego świadczenia wychowawczego Program „Rodzina 500 Plus”.

Z uzyskanych informacji wynika, iż ponad połowa ankietowanych osób (tj. 54%), pieniądze uzyskane w ramach Programu przeznacza wyłącznie na potrzeby swoich dzieci, natomiast 43% badanych uwzględnia również potrzeby wszystkich członków rodziny. Co trzeci badany przyznał się, że uzyskane

środki mogą stanowić także oszczędności. Większość badanych (tj. 65%) otrzymane środki finansowe przeznacza na odzież i obuwie dla dzieci oraz na pokrycie podstawowych potrzeb w ramach prowadzonego gospodarstwa domowego, tj. na żywność i bieżące opłaty za mieszkanie i rachunki. W przypadku braku świadczeń z Programu, respondenci stwierdzili, iż musieliby zrezygnować z prowadzenia swoich dzieci na zajęcia dodatkowe w ramach np. ich osobistych pasji i zainteresowań, ograniczone byłyby również wyjazdy na wycieczki i wyjazdy szkolne oraz zakupy pomocy edukacyjnych.

Do pozytywnych skutków wprowadzenia Programu należy zaliczyć fakt, iż dla ok. 85% ankietowanych uzyskane świadczenia w sposób znaczny zasilały budżety gospodarstw domowych. Nie sprawdziły się obawy krytyków Programu o dezaktywacyjny wpływ jego wpływie na rynek pracy. Wyniki badań pokazały, iż tylko 4% badanych myśli o rezygnacji z pracy zawodowej. Mimo, iż Program „Rodzina 500 Plus” działa dopiero rok czasu, to 41% badanych stwierdziło, że wpływa on pozytywnie na decyzję o posiadaniu kolejnego dziecka.

Konkludując, Program „Rodzina 500 Plus” to znacząca pomoc finansowa ze strony państwa dla rodzin wychowujących dzieci. Zadaniem Programu jest przede wszystkim zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego poprzez realne wsparcie w wychowaniu dzieci. W konsekwencji ma to być zachętą do posiadania potomstwa.

Przypisy

- ¹ A. Bogus, *Sfera świadczeń społecznych* [w:] *Elementarne zagadnienia ekonomii*, R. Milewski (red.), PWN, Warszawa 1997, s. 299-308.
- ² M. Blaug, *Teoria ekonomii. Ujęcie retrospektywne*, Warszawa 1994, s. 495.
- ³ D. Begg, St. Fischer, R. Dornbusch, *Makroekonomia*, Warszawa 2003, s. 51.

- ⁴ A. Nowak (i in.), *Mikroekonomia*, Warszawa 1998, s. 18.
- ⁵ Zob. szerzej: R. E. Hall, J. B. Taylor, *Makroekonomia. Teoria, funkcjonowanie i polityka*, Warszawa 1999, s. 276-290.
- ⁶ <https://www.mpips.gov.pl>.
- ⁷ www.premier.gov.pl.
- ⁸ www.prostaekonomia.pl.
- ⁹ <https://www.mpips.gov.pl>.

SOCIAL EFFECTS OF MAKING GOOD USE OF THE WELFARE „PROGRAM FAMILY 500 PLUS” IN THE OPINION OF THE PŁOCK SUBREGION RESIDENTS

Summary

Program „Family 500 Plus” was launched in Poland on April 1st, 2016 and is to help families in children’s upbringing by means of providing a monthly benefit of 500.00 PLN for the second and each next child in the family. In this article the author presents his own research results with regard to collecting opinions about using this new social benefit by eligible families. The research was conducted among families of the Płock subregion.